

Instytut Pamięci Narodowej

<https://ipn.gov.pl/pl/upamietnianie-i-identyfikacje/upamietnianie-walk-i-meczenstw/dekomunizacja/zmiany-nazw-ulic/nazwy-ulic/nazwy-do-zmiany/38172,ul-Sawickiej-Hanki-Hanny-Sawickiej.html>
27.02.2026, 23:10

ul. Sawickiej Hanki (Hanny Sawickiej)

02.01.2017

W ocenie Instytutu Pamięci Narodowej – Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu nazwa powyższa powinna zostać zmieniona jako wypełniająca normę art. 1 Ustawy o zakazie propagowania komunizmu lub innego ustroju totalitarnego przez nazwy budowli, obiektów i urządzeń użyteczności publicznej (Dz.U. RP z 2016 r. poz. 744).

Hanna Krystyna Szapiro (ps. „Hanka”), znana powszechnie pod fałszywym nazwiskiem jako Hanka Sawicka (1917–1943) – działaczka komunistyczna, od 1943 roku formalnie pierwsza przewodnicząca tzw. Związku Walki Młodych - grupy działaczy komunistycznych propagandowo wykorzystywanych w roli młodzieżowej przybudówki PPR.

Urodziła się 21 grudnia 1917 r. w Krakowie. Ukończyła gimnazjum im. Juliusza Słowackiego w Warszawie w 1935 r. Szapiro rozpoczęła studia prawnicze na Uniwersytecie Warszawskim. Od 1937 r. pobierała też naukę w prywatnej szkole wyższej Wolnej Wszechnicy Polskiej, na wydziale noszącym nazwę Studium Pracy Społeczno-Oświatowej. W 1935 r. została aktywistką Organizacji Młodzieży Socjalistycznej „Życie”, pozostającej wówczas pod silnymi wpływami nielegalnego Komunistycznego Związku Młodzieży Polski i Komunistycznej Partii Polski.

We wrześniu 1939 roku działała w tzw. Robotniczym Komitecie Pomocy Społecznej. W okresie współpracy niemiecko-sowieckiej w latach 1939–1941 związana była z luźnymi stalinowskimi grupkami komunistycznymi w Generalnym Gubernatorstwie, gromadzącymi się wokół konspiracyjnie wydawanych pisemek. Środowiska te nie tworzyły partii, stosując się do decyzji Stalina zakazujących odbudowy rozwiązanej w 1938 roku partii komunistycznej w Polsce.

Zgodnie z wytycznymi Komitetu Wykonawczego Międzynarodówki Komunistycznej (Kominternu) działające na terenie GG środowiska komunistyczne uznawały rozpoczętą w 1939 roku wojnę za „obustronnie imperialistyczną”. Afirmowały włączenie do ZSRS polskich ziem wschodnich z Wilnem, Lwowem i Białymstokiem i likwidację państwa polskiego, uznając to za pierwszy krok na drodze rozszerzenia Związku Sowieckiego i budowy polskiej republiki sowieckiej. Sfałszowane wybory do tzw. Zgromadzeń Ludowych Zachodniej Białorusi i Zachodniej Ukrainy z października 1939 roku i uchwalone przez te ciała akty przystąpienia do republik sowieckich uznawali za ostateczne potwierdzenie przynależności obszarów sięgających po Przemyśl, Brześć, Ostrołękę i Łomżę do sowieckiej Ukrainy i Białorusi. Nie godzili się na krytykę polityki Stalina wobec obywateli RP na ziemiach wschodnich. W tym czasie otwarcie zwalczali władze RP na Obczyźnie oraz konspiracyjne niepodległościowe partie polityczne w podziemiu.

Zgodnie z ówczesną linią polityki stalinowskiej wzywali do tworzenia frontów ludowych, które miały doprowadzić do rewolucji komunistycznej („proletariackiej”) i obalenia „reakcyjnych rządów” w poszczególnych krajach europejskich.

W ramach konspiracji komunistycznej Hanna Szapiro była najpierw związana z organizacją młodzieżową „Spartakus” (założoną przed wojną organizacją radykalnych socjalistów; od 1938 roku przejmowaną przez komunistów). Latem 1940 roku „Spartakus” został rozwiązany. Szapiro przeszła ostatecznie wraz z częścią działaczy „Spartakusa” do innego środowiska komunistycznej

konspiracji – tzw. grupy akademickiej. Po ataku Niemiec na Związek Sowiecki to i wszystkie inne środowiska komunistyczne, chcąc aktywnie wspomóc ZSRR, wezwały do natychmiastowej walki przeciw Niemcom. Szapiro współtworzyła wówczas redakcję komunistycznego „Biuletynu Radiowego”, od 24 czerwca 1941 r. drukującego komunikaty stalinowskiej propagandy, pochodzące z nasłuchu radia moskiewskiego. Od tego czasu środowisko to nazywane było „Biuletynowcami”. Szapiro kierowała kolportażem „Biuletynu Radiowego”.

„Biuletynowcy” podjęli wówczas współpracę i rozmowy z innymi rozdrobnionymi środowiskami stalinowskiej konspiracji, przede wszystkim z Rewolucyjnymi Radami Robotniczo-Chłopskimi (znanymi też jako organizacja „Sierp i Młot”) i Stowarzyszeniem Przyjaciół ZSRR oraz grupą wydającą pisemko „Sztandar Wolności”. Finalnie udało się stworzyć nową strukturę organizacyjną pod ostateczną nazwą Związek Walki Wyzwoleńczej ZWW), w którego szeregach znalazła się również Szapiro. W ZWW była także kierownikiem kolportażu pisma „Zwyciężymy”. Zamieszczano tam teksty przede wszystkim gloryfikujące Stalina i walkę Armii Czerwonej o wolność „wszystkich narodów podbitych przez Hitlera” i nawołujące – zgodnie z ówczesnymi hasłami sowieckimi – do natychmiastowej walki zbrojnej.

Podobnie jak inni członkowie ZWW, w styczniu 1942 roku Szapiro formalnie znalazła się w Polskiej Partii Robotniczej, tworzonej w myśl instrukcji Stalina przez przysłaną z Moskwy drogą lotniczą specjalną grupę Marcelego Nowotki. Od jesieni 1942 r. Szapiro była członkiem i kierownikiem „techniki” Komitetu Warszawskiego PPR.

W lutym 1943 roku została redaktorem nowego konspiracyjnego pisemka komunistycznego „Walka Młodych”, co później wylansowano jako tożsame z funkcją przewodniczącej w Związku Walki Młodych (ZWM). Powstanie Związku Walki Młodych PPR ogłosiła w lipcu 1943 roku. W latach okupacji niemieckiej ZWM był przede wszystkim formułą propagandową – w gruncie rzeczy nieformalną i nieliczną grupką redagującą od lutego 1943 r. pismo konspiracyjne „Walka Młodych”, skupiającą ludzi jedynie z Warszawy i okolic. Za członków ZWM awansem uznawano część młodszych wiekiem członków bojówek i oddziałów PPR – Gwardii Ludowej i – po zmianie formuł organizacyjnych – Armii Ludowej. Dopiero po zajęciu Polski przez Armię Czerwoną tworzono rzeczywiste struktury ZWM jako organizacji młodzieżowej skupiającej większą liczbę członków, wówczas też ex-post wielu działaczy uznawało się także za członków ZWM już od 1943 roku.

18 marca 1943 r. Szapiro została śmiertelnie ranna w czasie strzelaniny, oczekując na ściganego przez żandarmerię niemiecką członka PPR Jana Strzeszewskiego „Wiktora”. Zmarła dzień później.

Po wojnie ZWM stał się organizacją masową, aktywnie włączając się w budowę systemu stalinowskiego jako polski odpowiednik sowieckiego Komsomołu.

W PRL Hanna Szapiro (Sawicka) została wykreowana na „pierwszą przewodniczącą ZWM” i – zgodnie z komunistyczną formułą propagandową – bohaterkę walk „o wyzwolenie narodowe i społeczne”. Opisuując jej działalność w konspiracji pomijano stalinowską ideologię komunistycznego podziemia. Uczyniono z niej jedną z propagandowych ikon komunistycznego ruchu młodzieżowego.

(mkkr)